עין משפט נר מצוה

כה א מיי' פי"ב מהל' מעה"ק הלכה יד:
כו ב מיי' פט"ז מהל' איסורי ביאה הל"י [טוש"ע אה"ע סימן ה סעיף יא]:
כז ג מיי' פ"א מהלכות איסורי מזבח הל' ח:
כח ד מיי' פ"ב מהל' בכורות הלכה ח טוש"ע י"ד סימן שיג סעיף א:
כט ה מיי' פי"ב מהל' מעה"ק הלכה טז:

תורה אור השלם

1. כָּל הַמִּנְחָה אֲשֶׁר תַּקְרִיבוּ לַייָ לֹא תֵעָשֶׂה חָמֵץ כִּי כָל שְׂאֹר וְכָל דְּבַשׁ לֹא תַקְטִירוּ מִמֶּנּוּ אִשֶּׁה לַייָ: ויקרא ב יא
2. לֹא תֵאָפֶה חָמֵץ חֶלְקָם נָתַתִּי אֹתָהּ מֵאִשָּׁי קֹדֶשׁ קָדָשִׁים הִוא כַּחַטָּאת וְכָאָשָׁם: ויקרא ו י
3. וּמָעוּךְ וְכָתוּת וְנָתוּק וְכָרוּת לֹא תַקְרִיבוּ לַייָ וּבְאַרְצְכֶם לֹא תַעֲשׂוּ: ויקרא כב כד
4. וְאִישׁ כִּי יַקְרִיב זֶבַח שְׁלָמִים לַייָ לְפַלֵּא נֶדֶר אוֹ לִנְדָבָה בַּבָּקָר אוֹ בַצֹּאן תָּמִים יִהְיֶה לְרָצוֹן כָּל מוּם לֹא יִהְיֶה בּוֹ: ויקרא כב כא

מוסף רש"י

אף נשחט על אותו מום. דסבר ר"ש דבר שאין מתכוין מותר (ברכות לג:). **אפילו מת אין מקיזין לו.** ואפילו במקום שאין עושין בו מום דיכול לחזור ולהתרפאות המכה, והכי מפרש בפ"ק דפסחים מתוך שאדם בהול על ממונו אי שרית ליה במקום שאין עושה בו מום אתי למיעבד במקום שעושה בו מום (שם). **הכל מודים.** רבנן נמי, אע"ג דפליגי בבכור שאחזו דם דלא הוי המקיז דם מטיל מום בבעל מום דאין לך בעל מום גדול הימנו שהרי ימות, כולהו מודו במנחות שהמחמץ אחר מחמץ, כגון אם לש האחד בחימוץ ואפאה אחר, שניהם חייבין דכתיב (ויקרא ו) לא תאפה חמץ ולא תעשה חמץ (שם ב) ודרשינן במנחות (דף נה:) אפייה בכלל עשייה היתה למה יצאת לומר לך מה אפייה מיוחדת שהיא מעשה יחידי וחייבין עליה בפני עצמה אף כל מעשה יחידי (בכורות לג:) והכל מודים שאם לשה הראשון בחימוץ ובא השני וערכה בחימוץ והשלישי אפאה, כולם חייבין (שבת קיא.). **מסרס אחר מסרס.** בבהמת חולין נמי, אם כרת האחד הביצים ועדיין הם בכיס ובא חבירו ונתקן מן הכיס והשליכן שניהם חייבין (בכורות שם). **אם על כורת הוא חייב.** שאינו נותקן לגמרי אלא חותכן ותלויין בכיס (שבת קיא.) דכתיב בתריה ובארצכם לא תעשו **על נותק.** שנותקו ומשליכו לא כל שכן (בכורות לג:). **מטיל מום בבעל מום.** כגון האי בכור שאחזו דם **כל מום לא יהיה בו.** וקרי ביה לא יהיה בו שלא יטיל מום, ומדהוה ליה למיכתב מום וכתיב כל מום לרבות אפילו בעל מום שלא יטיל בו מום אחר **ורבנן סברי.** דרשינן כוליה קרא תמים יהיה לרצון כל מום לא יהיה בו, דמשמע תמים הראוי לרצון אמרתי לך דכל מום לא תטיל בו, אבל בעל מום לא, ורבי יהודה סבר כר"מ ומיהו גזר מקום שאין עושין בו מום אטו מקום שעושין בו מום **בעל מום מעיקרו.** קודם שהקדישה היה בו מום **במומם נמי ליתסרי.** להטיל בו מום (שם לג: ולד.). **אין לי אלא שלא יהיה בו מום.** לא יהיה קרי ביה לא יְהַיֶּה (ביצה כז:). **אמר מום ואמר כל מום ת"ל מום.** אי כתב מום ולא כתב כל, לא היה לי לאסור גרמא אלא נתינת מום ממש, אבל עכשיו אמר מום לאסור נתינת מום ממש ואמר כל מום לאסור גרמא (שם).

גמרא

אף נשחט על אותו מום רבי יהודה אומר אפילו מת אין מקיזין לו [א] את הדם א"ר חייא בר אבא אמר רבי יוחנן [א]הכל מודים [א]במחמץ אחר מחמץ שהוא חייב דכתיב [1]לא תעשה חמץ [2]ולא תאפה חמץ במסרס [ב]אחר מסרס שהוא חייב דכתיב [3]ומעוך וכתות ונתוק וכרות אם על כורת הוא חייב על נותק לא כל שכן אלא להביא נותק אחר כורת שהוא חייב לא נחלקו אלא במטיל [ג]מום בבעל מום ר' מאיר סבר כל מום לא יהיה בו ורבנן סברי [4]תמים יהיה לרצון ור' מאיר נמי הכתיב תמים יהיה לרצון ההוא למעוטי בעל מום מעיקרא בעל מום מעיקרא [ב] דיקלא בעלמא הוא אלא למעוטי פסולי המוקדשים לאחר פדיונם סלקא דעתך אמינא הואיל ואסירי בגיזה ועבודה במומם נמי ליתסרי קמ"ל ורבנן נמי הכתיב כל מום לא יהיה בו ההוא מיבעי ליה [ב]לכדתניא וכל מום לא יהיה בו אין לי אלא שלא [ג]יהא בו מום מנין שלא [ד]יגרום לו ע"י אחרים שלא יניח בצק או דבילה על גבי האוזן כדי שיבא הכלב ויטלנו ת"ל כל מום [ז]אמר מום ואמר כל מום אמר ר' אמי [ה]הניח שאור ע"ג עיסה והלך וישב לו ונתחמצה מאליה חייב עליה כמעשה שבת ומעשה שבת כי האי גוונא מי מיחייב והאמר רבה בר בר חנה

אמר

רש"י

אפי' ג] **יומא.** אם לא יקיצנו אין מקיזין לו. בפ"ק דפסחים (דף יא.) פ)[מפרש ד] טעמא דר"י] מתוך שאדם בהול על ממונו אי שרית ליה ה] מקום שאין עושין בו מום אתי למיעבד במקום מום ובמקום מום ס"ל לר' יהודה כר' מאיר דאסר: **הכל מודים.** אע"ג דפליגי במטיל מום אחר מום כגון הכא דאחזו דם דאין לך מום גדול מזה שהרי ימות אפילו הכי מודים במחמץ אחר מחמץ במנחות כלומר כל המסייעין בחימוץ כגון עורך אחר הלש ואופה אחר עורך כולן חייבין: **במסרס אחר מסרס.** אפי' בבהמת חולין דכתיב (ויקרא כב) ובארצכם לא תעשו ואם בא אחד וכרת הביצים והניחן תלויין בכיס ובא אחר ונתקן לגמרי חייב גם הוא: **אם על כורת.** שמניחן תלויין (א) ו] ויצא ו) חייב על נותק לגמרי לא כל שכן: **כל מום.** כל ריבויא הוא ומשמע דאפי' בבעל מום לא יתן מום אחר: **ורבנן סברי תמים יהיה לרצון.** כתיב ברישיה דקרא ומשמע הכי אותו שהוא תמים וראוי להיות לרצון בההוא מוזהרנא לך דכל מום לא יהיה בו אבל בבעל מום שרי ז]: **דיקלא בעלמא הוא.** דלא קדוש ח] ומאי איצטריך קרא למישרי להטיל בו מום: **הואיל ואסירי בגיזה.** כדאמרי' בפ"ב דבכורות (דף טו.) תזבח ז) ולא גיזה: **קמ"ל.** דהואיל ונפדו שרי להטיל בו מום אבל קודם פדיון אסור: **לא יהיה.** קרי ביה לא (ב) ח)יהיה שלא יטיל בו מום. ט] מום לא יהיה בו מצי למיכתב וכתיב כל מום לרבות כולם: **הניח שאור על גבי עיסה.** מנחות: **וישב לו ונתחמצה מאליה חייב.** בהנחה בעלמא: **כמעשה שבת.** כי היכי דמיחייב מניח בשר על גחלים בשבת ונצלה מאליו (ג) חייב: ט)**כמעשה צלי** י] **בשבת.** כלומר הכא חייב בהנחה בעלמא כי היכי דמיחייב בשבת אם היה עושה בו מעשה צלי גמור שהיפך בו דהתם

איכא

תוספות

ותדע דהא מפרש בשמעתין דפליגי במטיל מום בבעל מום דרבי מאיר אסר ורבנן שרו כדאמרינן יקיז אע"פ שעושה בו מום דתמים יהיה לרצון כתיב ובלבד שלא ישחוט עליו דגזרינן דלמא אתי לאערומי ולהקיז אפי' בלא אחזו דם ורבי שמעון מיקל טפי דלא גזר ושרי אף לשחוט עליו אע"פ שעשה מום במתכוין והא דמפרשינן טעמא דר' שמעון במתניתין משום דבר שאין מתכוין היינו טעמא משום דעל כרחיך מתני' לא איירי כעין ברייתא דמתני' תנן וחכ"א יקיז ובלבד שלא יעשה בו מום ובברייתא קתני וחכ"א יקיז אף ע"פ שעושה בו מום אלא היינו טעמא משום דברייתא איירי בשאין לו רפואה אא"כ יקיז במקום שיעשה בו מום כמו באוזן או בניב שפתים הלכך חשיב הך אחיזת דם כמום והוה ליה כמטיל מום בבעל מום ואפילו במתכוין נמי שרי מאחר דאין לו רפואה אלא אם יעשה לו מום אלא דגזרינן לשחוט עליו דלמא אתי לעשות בו מום כשיש לו רפואה בענין אחר ורבי שמעון לא גזר אבל במתני' כשיש לו רפואה בהקזת הגוף שאין עושה מום ואפי' הכי אסר ר' יהודה דגזר מקום שאין עושה בו מום אטו מקום שעושה בו מום ורבנן שרו במקום שאין עושה בו מום דלא גזור ורבי שמעון אומר יקיז אע"פ שעושה בו מום כלומר אף במקום שיכול לבא לידי מום י) ולא שיהא פסיק רישיה ושרי דר' שמעון לטעמיה דאמר דבר שאין מתכוין מותר והשתא ניחא ההיא דפ"ק דפסחים (דף יא.) דמייתי התם מתני' דבכורות ומפרש טעמא דר' יהודה מתוך שאדם בהול על ממונו אי שרית ליה במקום שאין עושין בו מום אתי למיעבד במקום שעושין בו מום ורבנן כל שכן דאי לא שרית ליה אתי למיעבד והשתא מה צריך לטעמא דרבנן הול"ל דרבנן שרו משום דאפילו מטיל מום במתכוין ליכא איסורא דאורייתא כדדרשינן תמים יהיה לרצון אלא היינו טעמא כדפרישית דהתם מיירי בשיש לו רפואה ע"י הקזת הגוף שאין עושה בו מום וקצת קשיא מתורת כהנים דדריש התם קראי ומייתי עלה פלוגתא דמתני' דהוה ליה לאיתויי פלוגתא דברייתא והכי איתא בפרשת אמור אל הכהנים תמים יהיה לרצון אין לי אלא עשה לא תעשה מנין ת"ל כל מום לא יהיה בו יכול נפל מן כ) הגג או נשבר יהא עובר עליו ת"ל לא יהיה בו מום אל תתן בו מום מכאן אמרו בכור שאחזו דם כו' כדאיתא בבכורות (דף לג.): **הכל מודים במחמץ אחר מחמץ שהוא חייב.** הקשה הרב רבינו יעקב מאורליינ"ש מהא דאמרינן פ"ק דע"ז (דף יג.) (גמרא עיר שיש בה עבודת כוכבים) גבי מקדיש בזמן הזה דקאמרינן נועל דלת בפניה והיא מתה מאליה ופריך ונישוייה גיסטרא ומשני רבא שנראה כמטיל מום בקדשים ופריך נראה מטיל מום מעלייא הוא ומשני ל) כאן בזמן שבית המקדש קיים כו' ופריך וליהוי כמטיל מום בבעל מום דאע"ג דלא חזי להקרבה אסור ומשני בעל מום אע"ג דלא חזי לגופיה לדמיה חזי לאפוקי הכא דלא חזי לא לגופיה ולא לדמיה והשתא הרי מחמץ אחר מחמץ דלא חזי לא לגופיה ולא לדמיה וחייב וי"ל דבזמן הזה יש לפטור יותר ועוד דבמחמץ מיחייבי טפי כדאמר הכא דאפילו מאן דפטר מטיל מום בבעל מום מודה במחמץ אחר מחמץ דחייב: **להביא נותק אחר כורת.** פי' בקונטרס בא אחד וכרת את הביצים והניחם תלויים בכיס ובא אחר ונתקן לגמרי ואי אפשר לומר כן דבבכורות פרק על אלו מומין (דף לט:) אמרינן דנתוק וכרות לא הוו מומין פירוש משום דאיתנהו בכיס ונראה דכורת היינו מ) שכרתו ממקום חיבורו ולא שנכרתו לגמרי: **אלא למעוטי פסולי המוקדשין לאחר פדיונם.** הוה מצי למימר למעוטי בזמן הזה דחשיב ליה בפ"ק דע"ז (דף יג.) נראה בעלמא ושמא לא צריך קרא להכי נ): **אמר מום ואמר כל מום.** השתא דרשי כולהו תנאי כל ותימה דבריש אלו עוברין (פסחים מג.) דפריך ורבי אליעזר אימא כל לרבות את הנשים כי כל לרבות עירובו וכי תימא רבי אליעזר לא דריש כי כל והתניא כו' מאן שמעת ליה דדריש כל ר' אליעזר מאי קושיא הא איכא תנאי טובא דדרשי כל וכן ר' עקיבא בפרק התערובות (זבחים דף פב.) גבי כל חטאת וי"ל דמ"מ קשיא ליה התם דלא משתמיט תנא בשום דוכתא יא] ס) [שיסבור] דתערובת חמץ בכרת ועוד אע"ג דלא דרשי רבנן התם כל יש מקומות דדרשינן כגון במרובה (ב"ק דף סג.) דאמר כל רבויא הוא ובפרק ב' דסוכה (דף כז:) דריש כל האזרח בישראל ישבו בסוכות מלמד שכל ישראל יושבין בסוכה אחת ור' יהודה דריש הכא כל מום למטיל מום בבעל מום לא דריש התם כל בריש אלו עוברין (פסחים דף מג.) ובפרק קמא דכריתות (דף ד:) נמי דריש ר' יהודה כל דם לכך נראה דהתם כולה בדבר שאין סברא לרבות כגון עירובו וכגון נשים משום היקש וכגון מקצתו דכל תקטירו הני דוקא שייך לדמות ועל זה קאמר כמאן כר' אליעזר דדריש כל לרבות ועל זה נמי קאמר ורבנן כל לא דרשי לרבות דבר שאין סברא לרבות ע): **הניח שאור על גבי עיסה והלך וישב לו ונתחמצה מאליה.** ואע"ג דכתיב בקרא לא תעשה ולא תאפה משמע מידי דעשייה כגון לישה ועריכה ואפייה וקיטוף הכי נמי לא תעשה קרינן ביה: **ומעשה שבת כי האי גוונא מי מיחייב כו'.**יב] אע"ג דהדביק פת בתנור מיחייב התם משום דדרכו לאפות פ) כולו אבל כאן כשאדם מניח לפת שאור שלם ע"ג עיסה אין דרכה להתחמץ כולה אלא אותו צד לחודיה שנוגע בשאור ואותו צד עצמו אין דרכו להתחמץ חימוץ גמור (דכי ה"ג לא בעינא חמץ נוקשה) דדמי למאכל בן דרוסאי לפיכך מדמי לה מעשה צלי של שבת דהיפך בו חייב לא היפך בו פטור דכל בצד אחד כמאכל בן דרוסאי לאו כלום הוא:

ואם

יא] דוכתא למימר: יב] אע"ג דהדביק פת בתנור [מיחייב]. ה"מ [התם משום] דדרכו לאפות בכך אבל הכא אין דרך לחמץ רק לאותו צד של צד השאור ואותו הוי כנוקשה ודמי כמאכל בן דרוסאי כמו מעשה צלי דשבת דלא הפך פטור דכל מאכל דרוסאי מצד אחד פטור דלאו כלום הוא. גליון:

מסורת הש"ס

א) שבת קיא. בכורות לג: ע"ש, ב) [ביצה כז: בכורות לג:], ג) בבכורות איתא יתן, ד) בבכורות איתא אחד מום ואחד כל מום, ה) ל"ק, ו) בכיס. ל"ק, ז) [דברים יב], ח) יְהַיֶּה שלא יטיל בו מום הס"ד ואח"כ ד"ה אמר מום דמום לא כו'. ל"ק, ט) שייך לעמ' נז., י) ובלבד שלא יהא. ל"ק, כ) הגג ונשתבר. ל"ק, ל) צ"ל ה"מ, מ) שנכרתו לגמרי ממקום חיבורו ונתוק שנתקם לגמרי אלא שהם בכיס הס"ד. ל"ק, נ) [ועי' היטב תוס' בכורות לג: ד"ה בעלן], ס) למימר שיסבור. ל"ק, ע) [ועי' תוס' לעיל יא: ד"ה ר"י ותו' נדה עג. ד"ה ת"ל ותו' פסחים מג: ד"ה מאן ותו' זבחים פב. ד"ה ת"ל], פ) לפת כולו שלם אבל כאן כשאדם מניח שאור ע"ג עיסה כו' גמור בכה"ג אלא כעין חמץ נוקשה דדמי כו'. ל"ק,

הגהות הב"ח

(א) רש"י ד"ה אם על וכו' תלויין חייב כצ"ל ותיבת ויצא נמחק: (ב) ד"ה לא יהיה קרי ביה לא יהיה שלא: (ג) ד"ה כמעשה שבת וכו' ונצלה מאליו ה"ה הכא נמי חייב:

רבינו גרשום

אף נשחט על אותו מום. דקסבר דמקיזו אף במקום שעושה מום וישחוט [אותו] על מום שנעשה בכוונה ויאכל כלו לכהנים: במחמץ אחר מחמץ. היינו אופה אחר עורך: אם על כרות הוא חייב. שעדיין נשתיירו בו מקצת ביצים: על נותק לגמרי. לא כ"ש: לא נחלקו אלא במטיל מום בבעל מום. דהאי בכור שאחזו דם היינו בעל מום: ורבנן סברי תמים יהיה לרצון כל מום לא יהיה בו. כלומר כשהוא תמים וראוי לרצון אסור להטיל בו מום: [ההוא] למעוטי בעל מום מעיקרו. שנולד במומו דאין אסור להטיל בו מום. סלקא דעתך אמינא הואיל ואסירי בגיזה ועבודה כדאמרינן בפרק הלוקח עובר פרתו של נכרי וכל שקדם הקדשם את מומן וכו': אמר מום. כלומר יכול למימר מום ואמר כל מום לרבות:

שיטה מקובצת

א] תיבות את הדם נמחק: ב] דיקלא בעלמא הוא. תימה בפ"ק דע"ז (דף יג) דפריך וליהוי כמטיל מום בבעל מום מאי פריך הא ליכא למ"ד בבעל מום מעיקרו ובזמן הזה בעל מום מעיקרו הוא ואומר הר"ם דלא דמי דהתם נהי דחשיב ליה כבעל מום משום דלא חזי להקרבה מ"מ קדושת הגוף חלה עליו לדין מועל אחר מועל אבל הכא דבעל מום מעיקרו לא חל עליו קדושת הגוף כלל הוי טפי דיקלא בעלמא. תו"ח: ג] אפילו מת: ד] מפרש מתוך: ה] שרית ליה במקום: ו] תיבת ויצא נמחק: ז] שרי א). בבעל מום מעיקרא שנולד מומו עמו בההוא מותר להטיל בו מום: ח] קדוש ואמאי: ט] מום: אמר מום. כלומר מום לא: י] צלי דשבת ואות ב' נמחק:

א) נראה שכוונתו להגיה דשרי הס"ד ואח"כ מה"ד בעל מום מעיקרא וכו'.

מסורת הש"ס

ל א מיי' פ"ט מהלכות שבת הלכה ה:

לא ב מיי' פ"י מהלכות שבת הלכה טז סמג לאוין סה: לב ג ד ה מיי' פי"ב מהל' מעה"ק הל' יח ועיין רש"ק: לג ו ז מיי' שם הלכה יט:

שיטה מקובצת

ו) מהפיך ביה: כ) כגרוגרות במקום: ג) אין לי בלא: ד) תיבת ליה נמחק: ה) תיבת לה': ל"ש: ו) לחור ארוך: ז) חד ותוחבו: ח) חימוצה כשאפאה: ט) לא מהני בה: י) כשהקומץ מעורב בה: יא) תקריבו. דמשמע: יב) חייב ואע"ג דלא דמיא לשאר מנחות דלא בעי לבונה כדקתני במתני': לחם הפנים. אע"ג דלא בעי שמן כשאר מנחות ל"א לרבות מנחת נסכים [מנחת כהנים וכהן משיח [משום] כו']: יג) בנקמצות דוקא אסר רחמנא: יד) לא קמ"ל וקסבר: טו) ותימה ולפרש"י ז"ל דפי' דמאן דמרבה לחם הפנים פליג במנחת נסכים לא קשיא מידי דה"ה דאיתרבאי הני ונקט מנחת נסכים למר ולחם הפנים למר משום פלוגתייהו וכדמתרץ רש"י ז"ל ולישנא אחרינא מנחת כהנים וכהן משיח כו'; טו) אצטריך לרבויינהו להני:

ואם נצלה בו בגרוגרת במקום אחד. פירוש עליה גמורה כל לרבו לגמרי יותר ממאכל בן דרוסאי: **בשנים** ושלשה מקומות. לא דמי להוליא מלי גרוגרת וחזר והוליא מלי גרוגרת בפרק המוליא יין (שבת דף פ.) דהתם טעמא כלאיתא בסוף הבונה (שם דף קד:) מחוסר ט) קליפה לאו כמחוסר מעשה דמי אבל הכא אין דרך בישול בכך ומחוסר נמי מתיבה וקריבה י): **מנחה** מנין. דמחלקס לא נפקא לן אלא שיריים שאחר קמיצה והכא קודש קמיצה: **שאר** מנחות מנין ת"ל כל המנחה. ואפי' למאן דלא דרים כל הכא מודה דפשטיה דקרא הוא: **אשר** תקריבו למה לי. תימה הא איצטריך למחמן בראשו של מזבח דפטור כדאמרן או לכל הפחות אחר שהוציא אור בדובו דאשר תקריבו אמר רחמנא והא איקרא: **לרבות** מנחת נסכים לחימוין לרבות לחם הפנים לחימוין. מאן דמרבי מנחת נסכים לא מרבי לחם הפנים דקסבר מדת יבש לא נתקדשה ולית בה קדושה הגוף עד לאחר אפייה אבל מאן דמרבי לחם הפנים מודה במנחת נסכים וא"ת ולמה לי אשר תקריבו לרבות תיהוי בכלל כל המנחות כ) וכי תימא דלא משמע אלא אותן הכתובים בפרשה הא אמרינן לעיל בהקומץ רבה (דף כא.): גבי כל מנחת כהן כליל תהיה דמשמע עומר ושתי הלחם כדקאמר התם שהכהנים דורשים מקרא זה לעצמם וכי תימא משום דהתם לא כתיב אלא מנחת חביתין ועל כרחין אתא לרבויי כל מנחות אבתי הא על כרחין מרבינן כמה מנחות שאין כתובות שם בפרשה דמשמע דכולהו בכלל מנחה כגון מנחת חוטא ומנחת כהנים חוץ מהנך מנחת נסכים ולחם הפנים ובקומצים פי' דלא מתרבי מכל המנחה משום דלא דמו לשאר מנחות דבעו שמן ולבונה ומנחת נסכים לא בעיא לבונה ולחם הפנים לא בעיא שמן ולפי טעם זה כ"ש דמנחת חוטא ומנחת קנאות לא הוו בכלל דלא בעו לא שמן ולא לבונה כז) ותימה דהוה ליה לאשמועינן רבותא ולימא לרבות מנחת חוטא ומנחת קנאות לחימוץ וכ"ש מנחת נסכים ושמא הנהו אע"ג דאין בהם שמן ולבונה כיון דנקמצות מיתרבו מכל המנחה דדמו טפי לחוטאת הכתובות שם דקרינא ביה חלקם לא תאפה חמץ אבל מנחת נסכים אינה נקמצת ומנחת כהנים אע"ג דאינה נקמצת כיון דאית בה שמן ולבונה דמיא להו טפי ל) ויש פירושים מרש"י שכתוב בהן משום דהאי קרא גבי שאר מנחות שאייריהן נאכלין כתיב איצטריך כז) לרבויי בהו נהנו הא"ע בת"כ אין לי בלא תעשה חמץ אלא מנחות שאין שייריהן נאכלין מנין ת"ל כל המנחה להביא לחם הפנים ומנחת נסכים משום דמנחת נסכים אינה באה בגבול עצמה ולחם הפנים אין מהן לאישים אבל שאר מנחות באות בגבול עצמן ויש מהן לאישים וטעם זה משכחן לקמן (דף פ:) גבי הגשה דמרבי ר"ש שאר מנחות להגשה מאת המנחה וממעטו שתי הלחם ולחם הפנים מדכתיב מלאה ומנחת נסכים מדכתיב והקריבה ומיהו תימה דמשמע התם דאי לאו מיעוטא הוו מיתרבי להגשה מאת המנחה ומאי שנא לחימוץ דלא מיתרבו מכל המנחה הא חימוץ והגשה תרוייהו בחד פרשתא כתיבי במנחת מרחשת (ויקרא ב) ויותר היה לרבות מכל המנחה טפי מאת המנחה ועוד קשה דהכא איתרבו מכל המנחה מנחת העומר ומנחת סוטה והתם לא איתרבו מאת המנחה אלא בעי התם קרא לרבויי דמרבה מנחת העומר להגשה מוהבאת ומנחת סוטה מן והקרב ומיהו בזה אין תימה כז) בסברא דכל מרבה טפי מאת אבל זה ודאי תימה דהוי אפסק הכא מהתם דמכל המנחה מרבה מנחת העומר ומנחת סוטה ואילו מנחת נסכים ולחם הפנים לא מתרבין והתם מרבינן מאת המנחה לחם הפנים ומנחת נסכים ואילו מנחת העומר ומנחת סוטה לא מרבינן: **מנחת** נסכים מי פירות הן. ומאר מנחות ידוע דמגבלין במים דשמנן מועט ובעינן זה אי אפשר לגבל אבל מנחת נסכים שמנה מרובה וס"ד דאין נותן מים: ומי

אמר רבי יוחנן הניח בשר על גבי גחלים היפך בו חייב לא היפך בו פטור אמר רבא מאי חייב נמי דקאמר כמעשה צלי של שבת גופא אמר רבה בר בר חנה אמר רבי יוחנן הניח בשר על גבי גחלים היפך בו חייב לא היפך בו פטור היכי דמי אילימא דאי לא היפך ביה לא בשיל פשיטא אלא דאי לא מהפיך ו) ליה נמי הוה בשיל אמאי לא מיחייב לא צריכא א דאי לא היפך ביה הוה בשיל מצד אחד כמאכל בן דרוסאי וכי מהפיך ביה בשיל משני צדדין כמאכל בן דרוסאי וקמ"ל דכל מצד אחד כמאכל בן דרוסאי לא כלום הוא אמר רבא ואם נצלה בו כגרוגרת ב) מצד אחד במקום אחד חייב א"ל רבינא לרב אשי במקום אחד אין בשנים או ג' מקומות לא ג) והתנן ב הקודח כל שהוא חייב היכי דמי אילימא במקום אחד כל שהוא למאי חזי אלא לאו בשנים או שלשה מקומות דחזו לצירוף לא לעולם במקום אחד דחזו ג) לבבא דאקלידא ואיכא דאמרי אמר רבא אפילו בשנים וג' מקומות אמר ליה רבינא לרב אשי אף אנן נמי תנינא הקודח כל שהוא חייב היכי דמי אילימא במקום אחד כל שהוא למאי חזי אלא לאו בשנים ושלשה מקומות דחזו לצירוף לא לעולם במקום אחד דחזו לבבא דאקלידא תנו רבנן אילו נאמר ד אשר תקריבו לה' לא תעשה חמץ הייתי אומר אין לי ג) (אלא) בלא תעשה חמץ אלא קומץ בלבד מנחה מנין ת"ל מנחה שאר מנחות מנין ת"ל ה כל המנחה אשר תקריבו לה' כשרה ולא פסולה מכאן אמרו ו המחמיץ את הכשירה חייב ואת הפסולה פטור בעי רב פפא ז חימצה ויצאת וחזר וחימצה מהו כיון דיצאת איפסילה לה ביוצא וכי הדר מחמיץ לה לא מיחייב עלה משום מחמיץ אחר מחמיץ או דילמא כיון דחימצה פסול יוצא לא מהני ביה וכי הדר מחמיץ לה מיחייב עלה משום מחמיץ אחר מחמיץ תיקו בעי רב מרי חימצה ח בראשו של מזבח מהו אשר תקריבו אמר רחמנא והא אקרבה או דלמא מחוסר הקטרה כמחוסר מעשה דמי תיקו: והשתא דנפקא ט) ליה מכל המנחה אשר תקריבו י) (לה') למה לי מיבעי ליה לכדתניא אשר תקריבו לרבות מנחת נסכים לחימוץ דברי רבי יוסי הגלילי רבי עקיבא אומר לרבות יא לחם הפנים לחימוץ מנחת יב נסכים מי פירות הם ומי

דהאי קרא גבי שאר מנחות שאייריהן נאכלין כתיב איצטריך כז) לרבויי בהו נהנו הא"ע בת"כ אין לי בלא תעשה חמץ אלא מנחות שאייריהן נאכלות מנחות שאין שייריהן נאכלין מנין ת"ל כל המנחה להביא לחם הפנים דברי רבי יוסי הגלילי כו' ויותר היה נראה לומר דלכך צריך ריבוי ללחם הפנים ומנחת נסכים משום דמנחת נסכים אינה באה בגבול עצמה ולחם הפנים אין מהן לאישים אבל שאר מנחות באות בגבול עצמן ויש מהן לאישים וטעם זה משכחן לקמן (דף פ:) גבי הגשה דמרבי ר"ש שאר מנחות להגשה מאת המנחה וממעטו שתי הלחם ולחם הפנים מדכתיב מלאה ומנחת נסכים מדכתיב והקריבה ומיהו תימה דמשמע התם דאי לאו מיעוטא הוו מיתרבי להגשה מאת המנחה ומאי שנא לחימוץ דלא מיתרבו מכל המנחה הא חימוץ והגשה תרוייהו בחד פרשתא כתיבי במנחת מרחשת (ויקרא ב) ויותר היה לרבות מכל המנחה טפי מאת המנחה ועוד קשה דהכא איתרבו מכל המנחה מנחת העומר ומנחת סוטה והתם לא איתרבו מאת המנחה אלא בעי התם קרא לרבויי דמרבה מנחת העומר להגשה מוהבאת ומנחת סוטה מן והקריב ומיהו בזה אין תימה כז) בסברא דכל מרבה טפי מאת אבל זה ודאי תימה דהוי אפסק הכא מהתם דמכל המנחה מרבה מנחת העומר ומנחת סוטה ואילו מנחת נסכים ולחם הפנים לא מתרבין והתם מרבינן מאת המנחה לחם הפנים ומנחת נסכים ואילו מנחת העומר ומנחת סוטה לא מרבינן: **מנחת** נסכים מי פירות הן. ומאר מנחות ידוע דמגבלין במים דשמנן מועט ובעינן זה אי אפשר לגבל אבל מנחת נסכים שמנה מרובה וס"ד דאין נותן מים: ומי

תורה אור השלם

1. כָּל הַמִּנְחָה אֲשֶׁר תַּקְרִיבוּ לְיְיָ לֹא תֵעָשֶׂה חָמֵץ כִּי כָל שְׂאֹר וְכָל דְּבַשׁ לֹא תַקְטִירוּ מִמֶּנּוּ אִשֶּׁה לַיְיָ: ויקרא ב יא

הגהות הב"ח

(א) רש"י ד"ה אשר תקריבו דמשמע:

מוסף רש"י

הקודח כל שהוא חייב. עיקב עץ או אבן בכותל (שבת קב:). לרבות לחם הפנים לחימוץ. לאהכיר שלא יחמיצו (פסחים לז:).

רבינו גרשום

כמעשה צלי של שבת דאילו בתורה בשבתא אע"ג דלא אפיך ביה חייב דמיבשל ממילא הכא נמי גבי עיסה מחייב: ואם ניצלה בו. צלייה גמורה כגרוגרת במקום א' [חייב]: דחזו לצירוף. דאי הוו ביחד הוה עייל ביה אוירא: לכבא דאקלידא. שן של מפתח של עץ שמנקבין בו נקב כל שהוא ומכניסין בו עץ קטן כעין שן: מנחת נסכים מי פירות שהן נבללות בשמן והיאך יכול לחמצה:

א) ומי פירות אין מחמיצין אמר ריש לקיש אומר היה רבי יוסי הגלילי מנחת נסכים מגבלה במים וכשרה לחם הפנים מדת יבש היא ושמענא ליה ג)לר' עקיבא דאמר מדת יבש לא נתקדשה שלח א] ג)(רבי ראובן) משמיה דרבי יוחנן כך היא הצעה של משנה ואיפוך אשר תקריבו לרבות לחם הפנים לחימוץ דברי רבי יוסי הגלילי ר' עקיבא אומר לרבות מנחת נסכים לחימוץ ואזדא ר' יוחנן לטעמיה דאמר ר' יוחנן רבי יוסי הגלילי ואחד מתלמידי ר' ישמעאל אמרו דבר אחד ומנו רבי יאשיה דתניא 1וימשחם ויקדש אותם רבי יאשיה אומר ב)מדת הלח נמשח בין מבפנים בין מבחוץ מדת יבש ב] נמשחו מבפנים ואין נמשחו מבחוץ רבי יונתן אומר מדת הלח ג] נמשחו מבפנים ואין נמשחו מבחוץ מדות יבש לא נמשחו כל עיקר תדע לך שהרי אין מקדשות דכתיב 2ממושבותיכם תביאו לחם תנופה שתים שני עשרונים סלת תהיינה חמץ תאפינה בכורים לה' אימתי הן לה' לאחר שנאפו במאי קא מיפלגי באותם רבי יאשיה סבר אותם למעוטי מדת יבש בחוץ ור' יונתן סבר מדת יבש חול הוא ולא אצטריך קרא למעוטי כי איצטריך קרא למעוטי מדת לח מבחוץ לימא נמי ר' עקיבא ואחד מתלמידי ר' ישמעאל אמרו דבר אחד ומנו רבי יונתן משום דלא שוו במדת לח להדדי א"ל רב פפא לאביי ד] והא איכא ביסא דלח הוא א"ל כגון ה] שלש על גבי קטבליא אי הכי דקאמר ליה רבי יונתן תדע לך שהרי אינה מקדשת לימא ליה כגון דכיילא בעשרון דחול הכי השתא בשלמא ביסא לא ו] כתב רחמנא דלעביד ביסא למילש ביה כי לש לה על גבי קטבליא לית לן בה אלא עשרון כיון דאמר רחמנא עביד עשרון וכייל ביה שביק עשרון דקודש וכייל בעשרון דחול ד)תנו רבנן ג)מנין למעלה מבשר חטאת ומבשר אשם ומבשר קדשי ז] הקדשים ומקדשים קלים וממותר העומר וממותר שתי ה) הלחם ומלחם הפנים ומשירי מנחות שהוא בלא תעשה ת"ל 3כי כל שאור וכל דבש לא תקטירו ממנו אשה לה' כל שהוא ממנו לאישים הרי הוא בבל תקטירו ושתי הלחם ולחם הפנים יש מהן לאישים והתניא ו) יצאו שתי הלחם ולחם הפנים שאין מהם לאישים אמר רב ששת אין מגופו לאישים איתמר המעלה מכולם על גבי הכבש רבי יוחנן אמר דחייב ר' אלעזר אמר פטור ר' יוחנן אמר חייב דתניא המזבח אין לי אלא מזבח כבש מנין תלמוד לומר 4ואל המזבח לא יעלו ז)לרצון ור' אלעזר אמר פטור מ"ט דאמר קרא 3שאור ודבש קרבן ראשית תקריבו אותם אותם הוא דרבי לך כבש כמזבח אבל מידי אחרינא לא ור'

רש"י

ומי פירות אין מחמילין. ולית ליה מגבלה במים וכשרה ומנחת כהנים וכהן משיח נמי איתרבאי מיניה והני משום פלוגתייהו נקט: ח)וקפריך **מנחת נסכים מי** ח] **הויא חימוץ הא מי פירות הן.** דבשמן ט] נגבלה דהא יש לה ג' לוגין לעשרון דבשלמא שאר חימוץ מנחות שאין שמן מרובה ט)כו' נותנין בהן מים הלכך י] איתסר בהן חימוץ אבל בהא מאי חימוץ איכא: **מגבלה במים.** הלכך אית בהו חימוץ: **מדת יבש היא.** דלא היו נותנין יא] בביסא שהיא כלי שרת אלא בעשרון כשמודדין ועשרון מדת יבש הוא: **ושמעינן לרבי עקיבא כו'.** בפ' ב' מדות (לקמן דף ל.). וכיון דלאו קדושה היא עד שיסדרנה בשלחן אמאי עבר עליה. ולקמן פריך הא מדת לח היא י)(נמי שהרי יב] נתנו) בביסא כשלשה ומשני ליה לקמן: **שלח רבין ודאי כך הצעת המשנה.** כדאמרן: **אבל איפוך לה.** משום דהאי פירכא: **ואזדא ר' יוחנן לטעמיה.** דמוקי הך דלחם יג] כר' יוסי אלמא לר' יוסי מדת יבש נתקדשה לטעמיה כו': **וימשחם ויקדש אותם.** אכלי מזבח קאי א) דלחיים הס: **מדת הלח.** הין ואלי הין וכולהו אידך דמפרש בפ' ב' מדות (לקמן דף פז:): **תדע לך.** דלא נמשחה שהרי אינה יד] מתקדשת מה שבתוכה ב) עד לאחר שנאפו דתנור מקדשו דתנור היה בעזרה אבל מעיקרא לא קדשינהו עשרון שנמדדו בו ורבי יאשיה דריש בכורים לה' אקודש אפייה קאי: ג) **אותם.** בפנים של כלי משמע טו]: **ונימא נמי ר' יוחנן ר"ע ור' יונתן אמרו דבר אחד.** דהא תרוייהו אית להו מדת יבש לא נתקדשה: **משום דלא שוו.** ר"ע ור' יונתן במדת לח כי הדדי דרבי יונתן אמר מדת לח בפנים ולא בחוץ ור"ע סבר בין מבפנים בין מבחוץ טז] נתקדשה בפ' שתי מדות (לקמן דף ל.): **והאיכא ביסא** יז] . ד) כלי שרת: **קטבליא.** עור ה): **לימא ליה.** רבי יאשיה הכי דלא נתקדשה עד יח] אפייה: **כגון דכיילא בעשרון דחול.** כי היכי דנשתנית גבי לישה: **עשרון.** כתיב בתורה ועשרון סלת: **קדשי קדשים.** כגון זבחי שלמי צבור דהן כבשי עלרת: **מותר העומר.** שירים יט] שנותרו מן הקומץ: **כל שממנו לאישים.** כל שעלה כבר ממנו למזבח ומבשר קרבנות כבר עלו חלב וכליות ומן המנחות כבר עלה הקומץ ומשתי הלחם כבר עלו חלבי כבשי עלרת הבאין עמהן וכגופן דמו ומלחם הפנים בזיכי לבונה: **יצאו שתי הלחם ולחם הפנים.** מדין הגשה לקמן בהאי פירקין (דף סא.): **אין מגופו לאישים.** הלכך לענין הגשה לא דמו לשאר מנחות שמגופן לאישים אבל לענין הקטרה שירים נינהו דכבשים ובזיכין מתירין אותן: **מכולם.** מאחד מאלה: **חייב.** כאילו העלהו על המזבח: כ] י)(מזבח) ואל המזבח לא יעלו. דסמיך ללא תקטירו ממנו אשה: **אותם.** ב' ל)הלחם כא] מן שאור

תוספות

ומי פירות אין מחמיצין. פירשתי בריש פירקין (דף נג: ד"ה אין): **ושמעינן** ליה לר"ע דאמר מדת יבש לא נתקדשה. לקמן בפ' שתי מדות (דף ל.) וא"ת דלמא ס"ל תנור מקדש דהיינו משקרמו פניה ועדיין יכול לבא לידי חימוץ ונראה לדקדק מתוך כך דמשקרמו פניו תו לא אתי לידי חימוץ ונפקא מינה למלות של פסח ובסוף פ"ק דשבת (דף יט:) משמע דמהסיא שעתא חשיב אפייה גמורה דאמר התם ולא חררה על גבי גחלים אלא כדי שיקרמו פניה ושמא זו היא שיעור כמאכל בן דרוסאי ופלוגתא היא בקרימת פנים התם אי הוי בתחתון או בעליון וצ"ע דמשמע הכא דאי מדת יבש נתקדשה קדשי לחם הפנים משנמדד בו סולת בעשרון ולא משתמיט בשום דוכתא דליקדוש אלא או בתנור או על השולחן לקמן בפרק שתי הלחם (דף נה:) דקאמר ושניהם מקרא אחד דרשו והוא דרך חול כו' ובפרק ב' דמעילה (דף ט.) תנן גבי לחם הפנים קרמו בתנור הוכשרו ליפסל וגבי מנחות קתני קדשו בכלי: **רבי יאשי'** סבר אותם למעוטי מדת יבש מבחוץ. ולהכי ממעט מאותם מדת יבש טפי ממדת לח דוימשחם גבי כלי המזבח כתיב שהן מדת לח כך פירש בקונט' ומשמע שהיה בהן ריבוי משיחה יותר ממדת יבש וא"ת ההוא סוגיא דבריש פ"ב דשבועות (דף טו.) דדרשינן אותם במשיחה ולא לדורות במשיחה אלא בעבודה כמאן לא כר' יונתן ולא כר' יאשיה וי"ל דאתיא כר' עקיבא דאית ליה מדת לח במשיחה בפנים ובחוץ כדמוכח בשמעתין ולקמן בפרק שתי מדות (דף ל.) וסבירא ליה מדת יבש חול היא א"כ לא איצטריך אותם אלא למימרא דלדורות בעבודה: **אין** לי אלא מזבח כבש מנין. הכא מלרכינן קרא לרבויי כבש כמזבח וכן בסוף המזבח מקדש (זבחים דף פז.) דתניא כל הנוגע במזבח יקדש אין לי אלא מזבח כבש מנין ת"ל את המזבח והא דדריש בזבחים בשילהי קדשי קדשים (דף סד:) על קיר המזבח ולא על קיר הכבש לאו דמיותר קרא למעוטי אלא כיון דכתיב מזבח דווקא משמע כדקאמר נמי ולא קיר ההיכל ולא קיר האולם ותימה דתנן בפ"ב דזבחים (דף כו.) נתנן על הכבש פסול ואמרי' בגמרא מ) אמר שמואל פסול בשר אבל בעלים נתכפרו דאמר קרא ואני נתתיו לכם על המזבח כיון שהגיע דם למזבח נתכפרו בעלים אלמא בלא יתורא דקרא חשבינא כבש כמזבח ונראה לפרש דשמואל לא קאי אנתנו על גבי הכבש [אלא] אאידך קאי דתנן התם שלא כנגד היסוד נתן את הניתנין למעלה למטה ואת הניתנין למטה למעלה ועל זה קאמר אלמא קסבר שלא במקומן כמקומן דמי ועל כרחין שמואל לאו אכולהו מתניתין קאי דניתנין בפנים שנתנן בחוץ לכו"ע לאו כמקומן דמי כדמוכח בפ' כל הפסולין (זבחים דף לו.) בסופו דפריך וליפלוג רבי יהודה בניתנין בחוץ בפנים ובפנים בחוץ פירוש דהני שלא במקומן הן ובפ"ב דזבחים (דף כו: ד"ה אמר) הארכתי: **כבש** מנין. לר"י דאמר בזבחים בפ' קדשי קדשים (ד' נט.) דרלפת עזרה נתקדשה כמזבח הוה מצי למינקט קרקע עזרה מנין אלא משום דאיירי נמי הכא באהל מועד ושילה ונוב וגבעון אי נמי אפילו לרבי יהודה הא דקדיש שלמה רלפה לכשרין קידש ולא לפסולין ס) תדע דהא אין עולין לכתחילה: **ורבי**

עין משפט נר מצוה

א [מיי' פ"ה מהל' חמץ הלכה ב טוש"ע א"ח סימן תסב סעיף א]:

לד ב מיי' פ"א מהלכות כלי המקדש הל' יט:

לה ג ד מיי' פ"ה מהל' איסורי מזבח הל"ד ופסק כרבי אלעזר וע"ש בכ"מ:

תורה אור השלם

1. וַיְהִי בְּיוֹם כַּלּוֹת מֹשֶׁה לְהָקִים אֶת הַמִּשְׁכָּן וַיִּמְשַׁח אֹתוֹ וַיְקַדֵּשׁ אֹתוֹ וְאֶת כָּל כֵּלָיו וְאֶת הַמִּזְבֵּחַ וְאֶת כָּל כֵּלָיו וַיִּמְשָׁחֵם וַיְקַדֵּשׁ אֹתָם: במדבר ז א

2. מִמּוֹשְׁבֹתֵיכֶם תָּבִיאוּ לֶחֶם תְּנוּפָה שְׁתַּיִם שְׁנֵי עֶשְׂרֹנִים סֹלֶת תִּהְיֶינָה חָמֵץ תֵּאָפֶינָה בִּכּוּרִים לַייָ: ויקרא כג יז

3. כָּל הַמִּנְחָה אֲשֶׁר תַּקְרִיבוּ לַייָ לֹא תֵעָשֶׂה חָמֵץ כִּי כָל שְׂאֹר וְכָל דְּבַשׁ לֹא תַקְטִירוּ מִמֶּנּוּ אִשֶּׁה לַייָ: ויקרא ב יא

4. קָרְבַּן רֵאשִׁית תַּקְרִיבוּ אֹתָם לַייָ וְאֶל הַמִּזְבֵּחַ לֹא יַעֲלוּ לְרֵיחַ נִיחֹחַ: ויקרא ב יב

מוסף רש"י

מדת הלח נמשח בין מבפנים בין מבחוץ. שפת הכלי (להלן צ. בכת"י). **מדת היבש לא נמשחו כל עיקר.** מיהו מה שמודדין בו קדוש קדושת הפה וגברא למאי דלריך מקדיש (שם). **כל שממנו.** כי כל שאור וכל דבש לא תקטירו לה' (ויקרא ב) הוה ליה למכתב, למה ליה למכתב ממנו, אלא למדרשיה נמי באנפי נפשיה לא תקטירו כל שממנו עולה כבר אשה לה', ויש בכלל לאו זה בשר כל קרבנות חוץ מעולה ויש בכלל זה שירי מנחות (סוטה כג. וכעי"ז זבחים עו:).

שיטה מקובצת

א] שלח רבין תיבות ר' ראובן נמחק: ב] נמשח מבפנים ולא נמשח: ג] הלח נמשח מבפנים ולא נמשח: ד] והא איכא ביסא. וא"ת לעיל מאי קשיא ליה הא שמעינן לרבי עקיבא מדת יבש לא נתקדשה לימא בשלשה בביסא וי"ל דלא הוי פליג ר' יוסי הגלילי אבל רש"י כתב לעיל [ולקמן פריך] הא מדת לחה היא וכפי שיטתו דכתב לעיל דמאן דמרבה לחם א) הפנים פליג אמנחת נסכים ב) שייך לאקשויי לעיל נמי שפיר והא איכא ביסא דלחה היא ולא פליגי ר' יוסי הגלילי ור' עקיבא אלא במנחת נסכים. תו"ח: ה] כגון שלשה: ו] לא אמר ותיבת כתב נמחק: ז] קדשי קדשים אות ה' נמחק: ח] הוי בת חימוץ: ט] דבשמן נבללת: י] הילכך אית בהו חימוץ: יא] בשום כלי שרת: יב] שהרי נותנן אותה בביסא כשלשה: יג] דלחם הפנים: יד] מקדשת מה שבתוכה הס"ד ואח"כ מה"ד לאחר שנאפו: טו] כלי משמע דהיינו תוכו הס"ד ואח"כ מה"ד מבחוץ מאחוריו: טז] מבחוץ נמשחו בפרק: יז] ביסא. שנילושו בה שתי הלחם דלחה היא והיכי אמרי' לעיל דאינה קדושה עד לאחר אפיה תיבות כלי שרת ל"ש: יח] עד לאחר אפיה: יט] שירים שנתותרו: כ] מה"ד ואל ותיבת מזבח נמחק: כא] הלחם ובכורים. תיבת מן ל"ש:

א) [נדל"ל מנחת נסכים]
ב) [נדל"ל אלחם הפנים]

מסורת הש"ס

א) [פסחים לה: מ.], ב) [לקמן ל.], ג) צ"ל רבין, ד) תוספתא דמכות פ"ד ה"ב, ה) [בתוספתא שם: העומר משתי], ו) [לקמן ס:], ז) [בפסוק: לריח ניחח], ח) [שייך לע"א], ט) וההכרח נותנין כו' הילכך איתא בהן. צ"ק, י) מהרש"ק מ"ז וגי' צ"ק ולקמן פריך הא איכא ביסא דמדת לח היא שהרי נתנו בביסא כו'. צ"ק, כ) צ"ק מ"ז, ל) הלחם וביכורים דשאור ודבש דכתיבי בההוא קרא קרבן ראשית תקריבו אותם היינו שתי הלחם דמן השאור דכתיב. צ"ק, מ) [שם:],

הגהות הב"ח

(א) רש"י ד"ה וימשחם וכו' קאי דשל לחים הס: (ב) ד"ה תדע וכו' מה שבתוכה אלא לאחר: (ג) ד"ה אותם אותם בפנים: (ד) ד"ה והאיכא ביסא כלי שלשין בו הס"ד: (ה) ד"ה קטבליא עור ולא נקרא כלי שרת הס"ד:

גליון הש"ס

תוס' ד"ה כבש כו' תדע דהא אין עולין לכתחילה. עי' זבחים דף פז ע"א תוספות ד"ה כבש:

רבינו גרשום

מגבלה במים עם השמן וכשרה: ושמענא ליה לר' עקיבא דאמר בפרק שתי מדות של יבש דאמר מדת יבש לא נתקדשה כל עיקר והיאך ליחייב עלה משום מחמץ. הא מדת [יבש] היא דאין בהן שמן: ואזדא ר' יוחנן לטעמא דר' יוסי הגלילי סבירא ליה כר' יאשיה דמדת יבש נמשח מבפנים הלכך מרבי לחם הפנים לחימוץ: לימא נמי לר' יוחנן ר' עקיבא דאמר מדת יבש לא נתקדשה ור' יונתן אמרו דבר אחד. לא אמרו דבר אחד משום דלא שוו במדת לח להדדי דאילו ר' עקיבא קאמר בפרק שתי מדות דמדת לח נמשחו בין מבפנים ובין מבחוץ: והא איכא ביסא דלחה היא: [אמר ליה רב פפא לאביי] אמרת משום הכי לא מרבי ר' עקיבא לחם הפני' לחימוץ משום דמדת יבש היא ולא מיקדשה ליה והא איכא ביסא כלי שרת שלש בה המנחות דלחה היא שעשויה להניח בה מים לגבלה ומקדשה ליה וליחייב עלה משום מחמץ: כי קאמר רבי עקיבא דלא מיחייב אלחם הפנים משום מחמץ כגון שלשה על גבי קטבליא. עור יבש. ולא בביסא: אי הכי כיון דאמר משו"ה לא איקדשה כגון שלשה ע"ג קטבלא [הא] דקא"ל ר' יונתן לר' יאשיה תדע לך שלא נמשחו שהרי אינן מקדשות: לימא ליה ר' יאשיה משום הכי אינן מקדשות כגון (דליכא) [דכיילה] בעשרון דחולין שלא מדד הסולת בעשרון דקודש אלא דחול הא מדד בעשרון דקודש נתקדשו: הכי השתא בשלמא ביסא משום הכי יכול לגבלה ע"ג קטבליא דלא אמר רחמנא עבוד בביסא ולא במקום אחר דלא מצינו ביסא כתובה בתורה: מנין למעלה מבשר חטאת וכו' והקטיר דבר הנאכל לכהנים: הוה יכול למימר כל שאור וכל דבש לא תקטירו אשה לה' ממנו למה לי אלא לומר לך כל שממנו לאישים שיריו הרי הן בבל תקטירו: אינן מגופן לאישים. אבל הבא עמהן יש ממנו לאישים מאי ניהו מכבשים הבאים עם הלחם אימורין למזבח ושני בזיכי לבונה הבאין עם לחם הפנים למזבח: המעלה מכולן על גבי הכבש. בלא הקטרה: אותם שאור ודבש הוא דרבי לך כבש כמזבח מואל המזבח לרבות הכבש:

ור' יוחנן האי אותם מאי עביד ליה מיבעי ליה [א]לכדתניא יכול יהא יחיד מתנדב ומביא כיוצא בה נדבה וקורא אני בה [1]מוצא שפתיך תשמור ועשית ת"ל [2]קרבן ראשית תקריבו [א]ציבור אמרתי לך ולא יחיד יכול לא יהא יחיד מביא שאינו מביא חובתו כיוצא בה אבל יהא ציבור מביא שמביא חובתו כיוצא בה ת"ל אותם ומה יש לך להביא שתי הלחם מן השאור ובכורים מן הדבש ושתי הלחם לא [א] יקרבו נדבה והתניא אם נאמר [3]כל שאור למה נאמר כל דבש ואם נאמר כל דבש למה נאמר כל שאור מפני שיש בשאור מה שאין בדבש ויש בדבש מה שאין בשאור שאור הותר מכללו במקדש דבש לא הותר מכללו במקדש [ב]דבש הותר בשירי מנחות שאור לא הותר בשירי מנחות הא מפני שיש בשאור מה שאין בדבש ויש בדבש מה שאין בשאור הוצרך לומר כל שאור והוצרך לומר כל דבש שאור דהותר מכללו במקדש מאי ניהו לאו שתי הלחם דקרבה נדבה אמר רב עמרם לא ליקרב עמהם א"ה בכורים נמי דתנן [ב] [ג]הגוזלות שעל גבי הסלין היו עולות [ג]והסלים שבידם ניתנין לכהנים הנהו לעטר בכורים הוא דאתו בעי רמי בר חמא מרב חסדא המעלה מבשר חטאת העוף ע"ג המזבח מהו [ד]כל [ד]שממנו לאישים אמר רחמנא והאי אין ממנו לאישים או דלמא כל ששמו קרבן והאי נמי שמו קרבן אמר ליה כל ששמו קרבן [ה]והאי נמי שמו קרבן כתנאי ר' אליעזר אומר כל שממנו לאישים רבי עקיבא אומר [ו]כל ששמו קרבן מאי בינייהו אמר רב חסדא בשר חטאת העוף איכא בינייהו רב [ט]אמר [ז]לוג שמן של מצורע איכא בינייהו [ג] [י]דתני לוי [4]כל קרבנם [ח]לרבות לוג שמן של מצורע ת"ר [ז]שאור (א) בל תקטירו אין לי אלא [ט]כולו מקצתו מנין תלמוד לומר כל [י]עירובו מנין ת"ל כי כל מאי קאמר אמר אביי הכי קאמר שאור (ב) בל תקטירו אין לי אלא כזית חצי זית מנין ת"ל כל עירובו מנין [ד] ת"ל כי כל [ה] רבא אמר הכי קאמר שאור בל תקטירו אין לי אלא קומץ חצי קומץ מנין תלמוד לומר כל עירובו מנין תלמוד לומר כי כל במאי קא מיפלגי אביי סבר [ח]יש קומץ פחות משני זיתים ויש

רש"י

שאור ובכורים מן דבש דכתיבי [ו] בההוא קרא וה"ק קרבן ראשית תקריבו אותם דהיינו שתי הלחם [ז] מן השאור דכתיב (ויקרא כג) חמץ תאפינה וראשית מיקרו דהן ראשית לכל המנחות הבאות מתבואת שנה זו [ח] דכתיב בה (במדבר כח) מנחה חדשה ובכורים [ט] מן הדבש ואיקרו ראשית [דכתיב ראשית] בכורי אדמתך (שמות כג) הנך הוא דרבינן ליה כבש כמזבח כדכתיב (ויקרא ב) ואל המזבח לא יעלו: ט)**מידי אחריני.** כגון בשר חטאות וכל הנך דלעיל דאסירי משום כל שממנו לאישים לא רבינן לך כבש כמזבח י): **יכול יהא יחיד מתנדב ומביא כיוצא בה.** שתי [י] לחם דעליה קאי דכתיב (שם) קרבן ראשית וגו': **תקריבו.** משמע ציבור: **אבל יהא צבור מביא.** ב' הלחם נדבה שהרי מביאין [שתי] הלחם חובה והיכי דמי נדבת צבור כגון ממעות של שופרותיהם: **מה יש לך להביא** ל"ג לה בתורת כהנים כ). ומאן דגריס ליה הכי קאמר מה יש לך להביא מהן חובה דהא ראשית חובה משמע דלא אשכחן קרבן ראשית ל) [יא]: **אם נאמר כל דבש.** לרבות חצי קומץ כדמפרש לקמן: **למה נאמר כל שאור.** נגמר מדבש. אי נמי לא לכתוב כל גבי דבש ונילף משאור: **שאור הותר מכללו.** כדמפרש לקמן: **דבש הותר בשירי מנחות.** אם רוצה ללוש ולטגן שירי מנחה בדבש מותר דכל מתנות כהונה נאכלות בגדולה כדאמרינן בפ' הזרוע והלחיים (חולין דף קלב:) לך נתתים למשחה מ) לגדולה כדרך שהמלכים אוכלין: **שאור לא הותר בשירי המנחה.** כדאמרי' לעיל נ) אפילו חלקם לא תאפה חמץ: **לאו שתי הלחם דקרבה נדבה.** במזבח דאי מהנך דחובה לא מצי למימר דהא לא הותר [יב] במקדש דלא קרב למזבח: **לקרב עמהן.** אשני כבשי עצרת קאמר דקריבים עם שתי הלחם והיינו הותרו מכלל במקדש [יג] לקרב עמהן: **בכורים נמי.** שהיו מביאין עמהם עופות: [יד] **והסלים שבידן.** של בכורים שביד הבעלים ניתנין לכהנים: **לעטר בכורים אתו.** הנך עופות ולאו חובה נינהו. והדתנן במסכת בכורים (פ"ג מ"ד) ומייתינן בלולב וערבה (סוכה דף מז:) הבכורים טעונין קרבן ושיר וברכה ס) וליכא אמרינן בתלמוד ירושלמי ע) דהאי קרבן שלמים הוא כתיב הכא ושמחת בכל הטוב וכתיב התם וזבחת שלמים ואכלת שם ושמחת ולאו קריבים עמהן חשיב להו שלא היו זקוקין זה פ)[לזה] לבא יחד למקדש אלא חובה עליו להביא שלמים [טו] (קודם) לשם: **כל ששמו קרבן.** אמר רחמנא דלא יקטירו משיריו דהכי כתיב בתר דההוא קרא קרבן ראשית ומקרא נדרש לפניו: עוף (ג) שמו קרבן דכתיב (ויקרא א) ואם מן העוף עולה קרבנו: **לוג שמן של מצורע.** אין ממנו לאישים אבל קרבן איקרי כדאמרינן באלו מנחות צ) לכל קרבנם לרבות לוג שמן של מצורע ובגופיה נמי כתיב (ויקרא יד) והקריב אותו לאשם ואת לוג השמן. ואי קשיא הרי קרב ממנו [טז] [דאשם מצורע בא עמו] [יז] לאישים כשתי הלחם משום כבשים הא לא קשיא דאשם לא שייך בהדי לוג לגמרי דאדם מביא אשמו עכשיו ולוגו עד עשרה ימים כדאמרן בהקומץ זוטא (לעיל דף טו:): **מאי קאמר.** מאי שיעוריה דקאמר כולו ומקצתו: **חצי זית מנין.** וכגון דאיתיה בעיניה: **עירובו.** שעירבו עם מצה דלא מינכר: **אביי סבר יש קומץ פחות משני זיתים.** ולא תקטירו לקומץ שלם משמע וכיון דיש קומץ פחות משני זיתים אשמעינן כל יתירא:

ויש

תוספות

ורבי יוחנן (אמר) האי אותם מאי עביד ליה. הוה מצי למימר דמיבעי ליה כי הא דדרשי רבנן בפ' התערובות (זבחים דף עז.) אותם אי אתה מעלה לריח ניחוח אבל אתה מעלה לשם עצים [כו']: **מיבעי** ליה לכדתניא. ומהך ברייתא לא קשיא לרבי אלעזר דתרתי ש"מ כדאמר בפרק התערובות (שם): **אבל יהא ציבור מביא כו'.** והא דתניא בת"כ אם זבח שלמים הוא מקריב הוא מביא נדבה ואין הציבור עושים נדבה היינו שלמים: **לוג שמן של מצורע איכא בינייהו.** דאיקרי קרבן כדאמר באלו מנחות לכל קרבנם לרבות לוג שמן של מצורע ובגופיה נמי כתיב והקריב אותו לאשם ואת לוג השמן ואין ממנו לאישים והקשה בקונטרס הא קרב ממנו לאישים שהרי אשם מצורע בא עמו וכה"ג אמרינן לעיל ממנו לאישים בשתי הלחם משום כבשים ואין לתרץ דשאני שתי הלחם שמניפים אותן עם הכבשים דלוג שמן של מצורע נמי מניפין אותו עם האשם מחיים כדדרשינן לקמן בפירקין מדכתיב והניף אותם ותירץ בקונטרס דהא לא קשיא דאשם לא שייך לגבי לוג לגמרי דאדם מביא אשמו עכשיו ולוגו עד עשרה ימים כדאמר בסוף הקומץ זוטא (לעיל דף טו:) ואע"ג דשתי הלחם נמי פעמים שאין כבשים עמהן למאן דאמר דכבשים אין מעכבין את הלחם היכא דאית ליה מיהא לא מייתי זה בלא זה ועוד דהיכא דהוקבעו אין יכול לשנות אבל לוג שמן לא הוקבעו אלא לר"מ דאמר התם הוקבעו בשחיטה וא"ת והא בפרק התערובות (זבחים דף עו:) קרי ליה ממנו לאישים וי"ל דהתם בעי למימר כל ששמו קרבן אלא דנקט לשון הסגור בהש"ס יותר ואין לתרץ דהכא בבא בפני עצמו והתם בבא עם הזבח דאמר זה אשמו וזה לוגו דא"כ לימא לוג הבא בפני עצמו איכא בינייהו ועוד דבפרק ב"ש (שם דף מד.) לא קרי זבח מתיר נסכים הבאין עמו כיון דאתא עד י' ימים: **חצי** מנין ת"ל כל עירובו מנין ת"ל כי כל. מכאן קשה על פי' הקונטרס דפרק אלו עוברין (פסחים דף מג:) דאמר ר"י כל איסורין שבתורה אין היתר מצטרף לאיסור חוץ מאיסורי נזיר שהרי אמרה תורה משרת וזעירי אמר אף שאור בבל תקטירו כמאן כר' אליעזר דדריש כל כו' ולאפוקי מדאביי דאמר יש הקטרה בפחות מכזית ופי' שם בקונטרס דזעירי הוה דריש אין לי אלא כולו מקצתו מנין כגון חצי זית מצה וחצי זית חמץ ת"ל כל וקשה דהא כל לא כאביי ולא כרבא ועוד מאי קאמר התם כמאן כר' אליעזר הא אפילו כרבנן נמי אתיא דנהי דכל לא דרשי כי כל דרשי לרבות מקצתו דהיינו היתר מצטרף לאיסור לפי' הקונטרס ונראה לפרש דזעירי דסבר היתר מצטרף לאיסור דריש כרבא דמקצתו היינו חצי קומץ שהוא זית שלם ומרבי ליה מכל ועירובו היינו חצי זית היתר וחצי זית איסור דמצטרפין ומרבי ליה מכי כל אבל כאביי לא מצי סבר דכיון דמפרש מקצתו חצי זית לא שייך ביה צירוף דאפילו במשהו מיחייב והאי דמרבי עירובין היינו כשנתערב לגמרי עם ההיתר דלא אמרינן שיתבטל איסור אגב היתר אבל לרבא לא צריך קרא להכי דכיון דאיכא כזית פשיטא דלא בטיל והא דקאמר כמאן כרבי אליעזר דדריש כל היינו משום דלרבנן אע"ג דכי כל דרשי מיהו לא הוה מוקמינן כי כל לרבות עירובו אלא לרבות ק) מקצתו: **אביי** סבר יש קומץ פחות משני זיתים. פירוש דאם לא כן מנא ליה לרבות אפילו חצי זית דהוה ליה למימר אין לי אלא כל הקומץ חצי קומץ מנין דהא איכא כזית אבל פחות מכשיעור מנא הוה ליה לרבויי וא"ת ואכתי מנא ליה לאביי לרבות חצי

זית

מסורת הש"ס

א) לעיל נ., ב) בכורים פ"ג משנה ה, ג) נ"א ומה שבידם, ד) יבמות ק. סוטה כג. יומא מז: זבחים עו:, ה) [ילקוט ויקרא סוף רמז תנב: רבא], ו) זבחים מד: לקמן עג., ז) [פסחים מג:], ח) [לעיל כו:], ט) [שייך לעמ' הקודם], י) ע"כ שייך לעיל, כ) [ויקרא פרשה יב], ל) ראשית נדבה הס"ד. נ"ק, מ) [במדבר יח], נ) [דף נה.], ס) [ותוספה רש"ס], ע) [בכורים פ"ב ה"ג], פ) נ"ק, צ) [לקמן עג.], ק) מקצתן הס"ד. נ"ק,

תורה אור השלם

1. מוֹצָא שְׂפָתֶיךָ תִּשְׁמֹר וְעָשִׂיתָ כַּאֲשֶׁר נָדַרְתָּ לַייָ אֱלֹהֶיךָ נְדָבָה אֲשֶׁר דִּבַּרְתָּ בְּפִיךָ: דברים כג כד
2. קָרְבַּן רֵאשִׁית תַּקְרִיבוּ אֹתָם לַייָ וְאֶל הַמִּזְבֵּחַ לֹא יַעֲלוּ לְרֵיחַ נִיחֹחַ: ויקרא ב יב
3. כָּל הַמִּנְחָה אֲשֶׁר תַּקְרִיבוּ לַייָ לֹא תֵעָשֶׂה חָמֵץ כִּי כָל שְׂאֹר וְכָל דְּבַשׁ לֹא תַקְטִירוּ מִמֶּנּוּ אִשֶּׁה לַייָ: ויקרא ב יא
4. זֶה יִהְיֶה לְךָ מִקֹּדֶשׁ הַקֳּדָשִׁים מִן הָאֵשׁ כָּל קָרְבָּנָם לְכָל מִנְחָתָם וּלְכָל חַטָּאתָם וּלְכָל אֲשָׁמָם אֲשֶׁר יָשִׁיבוּ לִי קֹדֶשׁ קָדָשִׁים לְךָ הוּא וּלְבָנֶיךָ: במדבר יח ט

הגהות הב"ח

(א) גמ' תנו רבנן שאור לא תקטירו: (ב) שם ה"ק שאור לא תקטירו: (ג) רש"י ד"ה עוף נמי שמו:

רבינו גרשום

יכול יהא יחיד מתנדב להביא שתי הלחם ת"ל קרבן ראשית תקריבו. ראשית אלו שתי הלחם שהן באין ראשית להתיר חדש במקדש: אבל צבור יביאו שתי הלחם בנדבה ת"ל אותם אותם מיעט לחובה [תקריבו] שתי הלחם ולא נדבה: ומה יש לך להביא מן שאור ומן דבש שתי הלחם מן השאור ובכורי' מן הדבש. כגון תמרים ותאנים: אם נאמר כל שאור דמשמע מקצתו ולא כולו לילף דבש משאור למה נאמר כל דבש: בשירי מנחה שאם רצה לערבן בדבש ולאוכלן מותר. שאור לא הותר בשירי מנחה דכתיב לא תאפה חמץ חלקם. שאור דהותר מכללו במקדש מאותו כלל דכתיב לא תקטירו. מאי ניהו לאו שתי הלחם דקרבה נדבה ודיניה יהא בנדבה ליקרב קומצה למזבח. והיינו הותר מכללו: אמר רב עמרם לא (קרב עם הלחם) [ליקרב עמהם] דבר הקרב עם שתי הלחם הותר ליקרב נדבה ומאי ניהו שני כבשים ליקרב דמן למזבח. אי הכי בכורים נמי הותר הקרב עמהן להקריבו נדבה דתנן הגוזלות שעל גבי הסלים עולות ושבידם הסלין והפירות אלמא דאיכא קרב עמהן ואי בעי למיעבדינהו נדבה מצי למיעבד. ואמאי תני דבש לא הותר מכללו. התם [לא] קרב עמהן דהנהו לעטר בכורים הוא דאתו. ולאו משום חובה: המעלה מבשר חטאת העוף למזבח להקטירו שאין דינו להיות למזבח אלא דמו: בשר חטאת העוף ולוג שמן של מצורע שמן קרבן. לוג דכתיב והקריב אותו לאשם ואת לוג השמן אבל אין ממנו לאשים: עירוביו מנין שאם בין השאור ובין המצה כזית. אביי סבר יש קומץ פחות משני זיתים ואפילו בכזית א) ואפילו בחצי זית הוי הקטרה משום הכי קא מרבי כל: עירובו מנין. אף על גב דלא הוי בעיניה:

א) נראה דצ"ל ויש הקטרה אפילו בחצי זית משום הכי וכו'.

עין משפט נר מצוה

לו א (מיי' פ"ח מהלכות תמידין ומוספין הלכה ט):
לז ב מיי' פי"ג מהל' מעה"ק הלכה יד:
לח ג מיי' פ"ג מהל' בכורים הלכה ט:
ד [מיי' פ"ה מהל' איסורי מזבח הלכה ה]:
לט ה ו ז [מיי' שם הל"ד]:
מ ח מיי' פ"ד מהלכות מחוסרי כפרה הל' ב:
מא ט י מיי' פ"ה מהל' איסורי מזבח הל' א:

מוסף רש"י

כל קרבנם. גבי סדר מתנות כהונה שנאמרו לאהרן על הסדר בפרשת קרח וזה יהיה לך מקדש הקדשים מן האש וגו' וכתיב בתריה בקדש הקדשים תאכלנו. **לרבות לוג שמן של מצורע.** שאף הוא נאכל, שהרי קרוי קרבן, דכתיב (ויקרא יד) והקריב אותו לאשם ואת לוג השמן, אלמא הוא נמי בכלל והקריב והיינו קרבן (זבחים מד: וכעי"ז לעיל כח.). **כל קרבנם לרבות לוג שמן של מצורע.** שיהא מה שנשאר מן ההזאות נאכל לכהנים (להלן עג. בב"י). **אין לי אלא כולו.** בזמן שכל ההקטר מן השאור מקצתו. חצי זית שאינו הקטר שלם דאין הקטרה פחותה מכזית עירובו מנין. כשאינו בעין אלא מעורב ונבלל עם מנחה הוגנת של מצות לאחר שפתתן דאין בעין (פסחים מג:).

שיטה מקובצת

א] לא קרבה נדבה: ב] עולות ושבידם תיבת והסלים נמחק: ג] תיבות דתני לוי לכל קרבנם לרבות לוג שמן של מצורע נמחק: ד] אמר אביי ה"ק כו' עירובו מנין שיערב בו שאור ואינו ניכר וה"ק אין לי אלא כולו כל הקומץ דהיינו כזית חצי קומץ היינו חצי זית עירובו היינו כשהשאור מעורב בתוכו ואינו ניכר [ת"ל וכו']: ה] רבא אמר ה"ק כו' [אלא קומץ]. כל הקומץ דהיינו שני זיתים דאין קומץ פחות משני זיתים חצי קומץ דהיינו [זית דאין הקטרה פחות מכזית עירובו מנין דהיינו] חצי זית שאור וחצי זית מצה דהיינו היתר מצטרף לאיסור ת"ל כי כל לרבות עירובו: ו] דכתיבי בההוא קרא שאור ודבש [קרבן וכו']. תיבת וה"ק ל"ש: ז] הלחם הבא מן: ח] כדכתיב: ט] ובכורים הבאים מן הדבש דאיקרו: י] הלחם: יא] קרבן ראשית נדבה. הס"ד ואח"כ מה"ד ובכורים מן הדבש. דבש תמרים: יב] הותר מכללן במקדש דהא לא קרבו: יג] במקדש. ולעולם מהנך דחובה קאמר הס"ד ואח"כ מה"ד אי הכי דמקרב עמהם קאמר דבש נמי משכחת לה דהותר מכללו במקדש לקרב עמהן כגון בכורים דמפני שהיו: יד] תיבות והסלים שבידן של בכורים נמחק ומה"ד הגוזלות. שביד: טו] קודם שיפטור משם: טז] תיבות דאשם מצורע בא עמו ל"ש: יז] לאישים. שהרי אשם מצורע בא עמו וכה"ג חשבינן לעיל ממנו לאישים: